

УДК 65:661.12

DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V36\(2022\)-08](https://doi.org/10.31521/modecon.V36(2022)-08)

Дранус В. В., кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів і кредиту, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0001-5617-6740

e-mail: drval8@ukr.net

Биченко Є. О., здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0003-3819-5387

e-mail: liza_zakharchenko@ukr.net

Оцінка ефективності управління фінансовими ресурсами фармацевтичних підприємств

Анотація. У статті розкрито науково-методичні підходи аналізу фінансових ресурсів суб'єктів господарювання. Розглянуто сутність та особливості аналізу ефективності управління фінансовими ресурсами фармацевтичних підприємств. Обґрунтовано складові системи оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства. Проаналізовано методiku оцінки фінансових ресурсів суб'єкта господарювання та запропоновано систему показників оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства, що ґрунтується на використанні набору окремих аналітично-оціночних показників, визначено особливості та критерії формування цієї системи показників. Розглянуто сутність, порядок розрахунку та економічне обґрунтування основних показників ефективності формування фінансових ресурсів підприємства. Здійснено комплексну оцінку ефективності управління фінансовими ресурсами на підприємствах фармацевтичної галузі на основі системного підходу, що дозволяє отримати цілісне уявлення про рівень ефективності такого управління.

Ключові слова: фінансові ресурси; управління фінансовими ресурсами; фінансова стійкість; рентабельність; ліквідність; ефективність управління.

Dranus V. V., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Finance and Credit, Black Sea National University named after Peter Mohyla, Mykolaiv, Ukraine

Bychenko E. O., graduate of the second (master's) level of higher education, specialty 072 Finance, banking and insurance, Black Sea National University named after Petro Mohyla, Mykolaiv, Ukraine

Evaluation of the Effectiveness of Management of Financial Resources of Pharmaceutical Enterprises

Abstract. Introduction. The functioning of the market economy of Ukraine in general and the pharmaceutical industry in particular is possible under the condition of ensuring the efficiency of the use of financial resources. The used resources, forming the resource potential of an individual enterprise, are a share of the resource potential of the economy as a whole or individual industries. Management of financial resources of enterprises is one of the most important factors of ensuring effective financial and economic activity of the enterprise in modern conditions. Also, many scientists consider the management of financial resources as an activity aimed at optimizing the financial mechanism of the enterprise, coordinating financial operations, ensuring their ordering and accurate "balancing".

Purpose. The main goal of the study is to develop a system of indicators for the implementation of a comprehensive assessment of the effectiveness of the management of financial resources of enterprises in the pharmaceutical industry for 2021 using a system of indicators based on the surveyed sample population of pharmaceutical enterprises.

Results. Taking into account the peculiarities of the modern development of the economy of Ukraine, for effective not only economic, but also financial activity of the enterprise as a whole, each business entity must form its own financial management strategy. The quality of financial resources of any economic entity can be assessed through the efficiency of their formation and use. It is also worth noting that this efficiency is ensured by the influence of many internal and external factors, such as: economic, legal, social, etc. The analysis of the effectiveness of the management of financial resources of enterprises in the pharmaceutical industry using individual indicators of financial stability, profitability and liquidity showed that most pharmaceutical companies function successfully and have good prospects for development, however, for each of the selected enterprises, it is necessary to implement an effective strategy for managing financial resources in order to ensure the profitability of the activity.

Conclusions. In modern conditions, the priority task of the enterprise is the development and implementation of a balanced system of comprehensive assessment of the efficiency and effectiveness of the financial strategy and financial policy at the stages of their formation and implementation. The implementation of a well-founded methodological toolkit of comprehensive assessment of the effectiveness of financial resource management, including at enterprises of the pharmaceutical industry, will ensure the stable development of any business entity.

¹Стаття надійшла до редакції: 23.12.2022

Received: 23 December 2022

Keywords: *Financial resources, management of financial resources, financial stability, profitability, liquidity, management efficiency.*

JEL Classification: G30; G31; G32; G39.

Постановка проблеми. В умовах транзитивної економіки України зростає потреба в забезпеченні платоспроможності та фінансової стійкості всіх суб'єктів господарювання, що спонукає до пошуку ефективних та дієвих механізмів мобілізації необхідних фінансових ресурсів, прийняття управлінських рішень щодо ефективного їх розподілу та застосування з метою досягнення основної мети фінансового менеджменту – задоволення потреб та інтересів власників бізнесу та споживачів.

Функціонування ринкової економіки України загалом та фармацевтичної галузі зокрема можливе за умови забезпечення ефективності використання фінансових ресурсів. Використані ресурси, формуючи ресурсний потенціал окремого підприємства, є часткою ресурсного потенціалу економіки в цілому або окремих галузей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням проблеми ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства займалися такі вітчизняні та іноземні вчені-економісти, як: Н. О. Андрусяк, І. О. Бланк, М. Д. Білик, О. Д. Заруба, В. В. Ковальов, М. Н. Крейнина, Л. О. Лігоненко, Т. О. Макух, К. В. Павлюк, В. Ф. Палій, А. М. Поддєрьогін, Е. С. Стоянова, О. О. Терещенко, А. Д. Шеремет, Ф. Модільяні, М. Міллер, Дж. К. Ван Хорн та ін. Значний внесок у розвиток теорії управління фінансовими ресурсами підприємств та розробку науково-методичних підходів до оцінки ефективності їх формування, інвестування та використання зробили іноземні й вітчизняні вчені-економісти, а саме: Л. Бернстейн, Ю. Брігхем, М. Ергхардт, С. Майєрс, Н. Майлуф, Д. Коліс, В. Монтгомері та ін.

Здійснений аналіз літературних джерел свідчить, що проблема аналізу ефективності використання фінансових ресурсів на основі показників фінансової звітності достатньо вивчена, широко описані процедури здійснення горизонтального, вертикального й трендового аналізу, що ґрунтується на загальновідомих наукових підходах і методиках. Водночас на наш погляд, в економічній літературі недостатньо дослідженими залишаються питання використання системного підходу до розробки методичного інструментарію економічної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання як цілісної системи.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є розробка системи показників для здійснення комплексної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств фармацевтичної галузі за допомогою системи показників на основі обстеженої вибіркової сукупності фармацевтичних підприємств.

Основні результати дослідження. Використання фінансових ресурсів може здійснюватися фармацевтичною компанією за такими напрямками:

☒ платежі організаціям фінансово-банківської системи, обумовлені виконанням фінансових зобов'язань;

☒ реінвестування пов'язане з розширенням та технічним оновленням виробництва, переходом на нові прогресивні технології, використання «ноу-хау»;

☒ інвестування фінансових ресурсів у цінні папери інших суб'єктів господарювання: акції, облігації, які є об'єктом купівлі-продажу на ринку;

☒ використання фінансових ресурсів на забезпечення потреб соціального характеру;

☒ поточні витрати на виробництво і реалізацію (робот, послуг);

☒ створення резервів тощо.

Для забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів необхідно систематизувати наявні підходи до управління ними. Огляд теоретичної бази щодо управління фінансовими ресурсами підприємства представлена в табл. 1.

Проаналізувавши інформацію, згруповану у табл. 1, можемо зробити висновки про те, що використання фінансових ресурсів підприємства базується на концепціях, методах, механізмах та інструментах, що передбачають підвищення ефективності управління підприємством.

Ефективна фінансова діяльність фармацевтичної компанії неможлива без постійного залучення позикових ресурсів. Використання позикового капіталу дозволяє суттєво розширити об'єм господарської діяльності підприємства, забезпечити більш ефективне використання власного капіталу та підвищити ринкову вартість підприємства. Дуже важливо приділяти достатню увагу заходам, які будуть спрямовані на вдосконалення використання фінансових ресурсів на підприємстві [1, с. 279].

Важливі проблеми використанням фінансових ресурсів виникають у зв'язку з:

☒ постійними змінами в податковому законодавстві України;

☒ нестабільністю фінансового ринку;

☒ структурними змінами капіталу, які викликані змінними банківськими відсотками та курсами валют на фоні інфляції, яка не припиняється;

☒ зниженням централізованого фінансування;

☒ складністю інформаційного забезпечення, що постійно зростає [3, с. 40].

Аналіз формування та використання фінансових ресурсів підприємства будь-якої галузі – це важливий елемент загальної системи управління підприємством, система способів накопичення, обробки

трансформації та використання інформації для забезпечення його конкурентоспроможності.

Таблиця 1 Ефективні напрямки використання фінансових ресурсів підприємств фармацевтичної галузі відповідно до основних концепцій та методів

Найменування концепції чи методу	Характеристика	Зв'язок з управлінням фінансовими ресурсами
Системний підхід	Концепція, що вказує на специфіку, сутність об'єкту управління як системи та усі взаємозв'язки з іншими господарськими системами	Дозволяє розглядати процес управління фінансовими ресурсами як систему взаємопов'язаних елементів, на основі обліку властивостей системи, її складових
Стратегічний менеджмент	Управління, засноване на цілях, формуванні та реалізації стратегій, спрямованих на досягнення поставлених цілей	Сприяє реалізації стратегії управління фінансовими ресурсами в нових ринкових умовах
Концепція фінансової безпеки	Містить сукупність теоретичних положень стратегій, елементів, що забезпечують фінансову безпеку господарської системи	Забезпечує довготривалу стійкість фінансових відносин підприємств, досягається безпека підприємств
Управління надійністю	Метод, заснований на виявленні причин порушення надійності роботи підприємства	Сприяє підвищенню фінансової безпеки, виявленню специфічних ризиків надійності підприємства
Бюджетування і внутрішній аудит	Бюджетування - механізм управління фінансовими ресурсами підприємства на основі бюджету окремих підрозділів. Внутрішній аудит – оцінка і підвищення ефективності процедур управління ризиками, внутрішнього контролю та управлінських процесів	Сприяють реалізації функцій антикризового управління, спрямованого на фінансову стійкість підприємства
Управління ризиками	Інструментарій, заснований на ідентифікації, моніторингу і мінімізації ризиків	Дозволяє виявити і нівелювати ризики, які властиві процесу управління фінансовими ресурсами

Джерело: систематизовано авторами на основі матеріалів [1, 2]

При формуванні та використанні фінансових ресурсів необхідно враховувати як внутрішні, так і зовнішні чинники, які впливають на функціонування підприємства.

До зовнішніх факторів можна віднести:

- ☒ політичні: ступінь монополізації виробництва, розвиток зовнішньоекономічних зв'язків;
- ☒ економічні: рівень розвитку виробництва, наявність платоспроможного попиту;
- ☒ правові: форми власності, система оподаткування, соціальні гарантії;
- ☒ територіальні: джерела сировини, ринки збуту, розвиток інфраструктури;
- ☒ демографічні: чисельність населення, міграційні процеси;
- ☒ екологічні: стан навколишнього природного середовища.

Внутрішні чинники, що впливають на особливості формування й використання фінансових ресурсів поділяються на організаційно-технічні й фінансово-економічні. До числа організаційно-технічних можна віднести технічну забезпеченість виробництва, ступінь використання передових технологій, рівень організації виробництва, механізм управління, продуктивність праці, маркетингову діяльність тощо. Фінансово-економічні містять в собі обсяг продукції, її

конкурентоспроможність, обсяг фінансових ресурсів і їх структуру, дохід та інше.

Кожна фармацевтична компанія регулярно повинна проводити оцінювання ефективності використання власних фінансових ресурсів. Зазвичай оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів проводять за результатами оцінювання показників фінансової стійкості, платоспроможності та рентабельності, які розглядаються через коефіцієнти структури капіталу, ліквідності та оборотності, що дає можливість кількісно оцінювати вплив якості управління фінансовими ресурсами на рівень рентабельності та динаміку розвитку підприємства [4, с. 5].

Основними критеріями оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства є: фінансова стійкість (платоспроможність), ліквідність, ділова активність та рентабельність.

Під фінансовою стійкістю підприємства розуміють забезпечення запасів і витрат джерелами коштів для їх формування. Фінансова стійкість – це надійно гарантована платоспроможність, рівновага між власними та залученими засобами, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури та партнерів, довіра кредиторів і інвесторів та рівень залежності від

них, наявність такої величини прибутку, який би забезпечив самофінансування [5, с. 172, б, с. 127].

Фінансова стійкість підприємства також залежить від ефективного вибору джерел фінансування й

визначається оптимальною структурою активів та співвідношенням власних і запозичених коштів.

Таблиця 2 Алгоритм розрахунку основних відносних показників фінансової стійкості підприємства

Показник	Розрахунок	Норм. значення	Сутність
Коефіцієнт фінансової автономії (незалежності)	власний капітал/ активи	$\geq 0,5$	Частка власного капіталу в сумі джерел фінансування підприємства
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	зобов'язання/активи	$< 0,5$	Частка зобов'язань в сумі джерел фінансування підприємства
Коефіцієнт фінансової стійкості	(власний капітал + довгострокові зобов'язання) / активи	0,75-0,9	Частка стабільних джерел у фінансових ресурсах підприємства
Коефіцієнт фінансового ризику	зобов'язання/ власний капітал	$< 0,7$	Обсяг зобов'язань, що припадає на 1 грн. власного капіталу
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	власний оборотний капітал / власний капітал	0,3-0,5	Якою часткою власного капіталу підприємство може маневрувати, тобто спрямовувати в оборотні активи

Джерело: систематизовано авторами на основі матеріалів [7,8]

Порівнюючи наведені вище відносні показники із нормативними значеннями, з'являється можливість оцінити наскільки ефективно підприємство формує наявні у нього фінансові ресурси.

Для оцінки рівня ефективності фінансово-господарської діяльності застосовується показник рентабельності, що характеризує рівень прибутковості [9, с. 17-19]. Показник рентабельності – це відносний показник, який виражається у відсотках і в якому прибуток зіставляється з деякою базою, характеризує

підприємство з однією з двох сторін – ресурси або сукупний дохід у вигляді виторгу, отриманої від контрагентів в ході поточної діяльності.

Порівняння показників рентабельності дозволяє оцінити прибутковість від використання кожної гривні вкладених ресурсів: збільшення показників свідчить про підвищення ефективності використання ресурсів і навпаки зменшення показників свідчить про неефективне використання фінансових ресурсів.

Таблиця 3 Характеристика та алгоритм розрахунку показників рентабельності підприємства

Показник	Методика розрахунку	Нормативне значення	Сутність
Рентабельність продукції	(валовий прибуток/ собівартість реалізованої продукції) *100%	Позитивно оцінюється зростання	Показує, який прибуток отримано з кожної гривні, витраченої на виробництво
Рентабельність активів (інвестицій)	(чистий прибуток / середня величина активів) * 100%	Позитивно оцінюється зростання	Показує частку чистого прибутку, яка припадає на 1 грн. вкладених інвестицій
Термін окупності активів (інвестицій)	100%/ рентабельність активів	Позитивно оцінюється зменшення	За який період будуть компенсовані чистим прибутком кошти, інвестовані в активи
Рентабельність власного капіталу	(чистий прибуток / власний капітал) *100%	Позитивно оцінюється зростання	Величина чистого прибутку, що припадає на кожну гривню власного капіталу підприємства
Термін окупності власного капіталу	100%/ рентабельність власного капіталу	Позитивно оцінюється зменшення	Період, за який буде компенсований чистим прибутком власний капітал підприємства
Рентабельність позикового капіталу	(чистий прибуток / позиковий капітал) *100%	Позитивно оцінюється зростання	Величина чистого прибутку, що припадає на кожну гривню позикового капіталу підприємства
Термін окупності позикового капіталу	100%/ рентабельність позикового капіталу	Позитивно оцінюється зменшення	Термін, за який окупляться всі залучені ззовні кошти

Джерело: систематизовано авторами на основі матеріалів [7]

Для оцінки ліквідності балансу підприємства використовують такі показники (табл.4).

Таблиця 4 Алгоритм розрахунку показників ліквідності підприємства

Показник	Методика розрахунку	Норм. значення	Сутність
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	абсолютно ліквідні активи / поточні зобов'язання	0,2-0,35	Частка поточних зобов'язань, яку підприємство може негайно погасити за рахунок високоліквідних активів
Коефіцієнт термінової ліквідності	високоліквідні активи / поточні зобов'язання	0,7-0,8	Прогнозні платіжні можливості підприємства за умови вчасного проведення розрахунків з дебіторами
Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття)	поточні активи / поточні зобов'язання	1-2	Очікувана платоспроможність підприємства за період, який дорівнює середній тривалості обороту всіх його оборотних коштів

Джерело: систематизовано авторами на основі матеріалів [10, с. 160]

Таким чином, ефективність формування та раціональність використання фінансових ресурсів підприємства можна оцінити за допомогою абсолютних та відносних показників фінансової стійкості, ліквідності та рентабельності.

Аналіз ключових індикаторів ефективності управління фінансовими ресурсами проводився на

основі п'яти найбільших фармацевтичних компаній України, зокрема, КП «Фармація», ПрАТ «Фітофарм», АТ «Фармак», ПрАТ «Київський вітамінний завод», ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я».

Таблиця 5 Аналіз показників фінансової стійкості фармацевтичних компаній за 2021 р.

Показник	Норм. значення	КП «Фармація»	ПрАТ «Фітофарм»	АТ «Фармак»	ПрАТ «КВЗ»	ТОВ «Здоров'я»
Коефіцієнт фінансової автономії	≥0,5	0,44	0,37	0,77	0,84	0,40
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,56	0,63	0,23	0,16	0,60
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,75-0,9	0,44	0,65	0,83	0,86	0,62
Коефіцієнт фінансового ризику	<0,7	1,26	1,68	0,30	0,19	1,47
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,3-0,5	0,68	-0,14	0,31	0,69	0,47

Джерело: Розраховано авторами на основі [11-15]

Аналіз основних показників фінансової стійкості фармацевтичних компаній виявив, що більшість підприємств фармацевтичної галузі мають непогані значення показників фінансової стійкості, які рівні або навіть перевищують нормативні значення. Зокрема, у 2021 р. у таких фармацевтичних компаній як ПрАТ «КВЗ» та АТ «Фармак» частка власного капіталу утричі перевищувала частку позикового капіталу, що є позитивною тенденцією. Найвищі значення показника концентрації позикового капіталу мали ПрАТ «Фітофарм» та ТОВ «Здоров'я», де частка позикового капіталу досягла у 2021 році в середньому 60 відсотків. Розрахунок коефіцієнта фінансової стійкості показав, що лише ПрАТ «КВЗ» та АТ «Фармак» мають достатній обсяг

стабільних джерел фінансування у загальному обсязі фінансових ресурсів. З наведених розрахунків можна зробити висновок, що більшість фармацевтичних компаній (3 із 5) мають недостатній рівень фінансової стійкості, що не дає їм змогу бути фінансово стабільними на конкурентному ринку, адже такі фармацевтичні компанії значно залежить від зовнішнього фінансування. Динаміка показника фінансової незалежності фармацевтичних підприємств має значну волатильність. Зокрема, у таких підприємств як ПрАТ «Фітофарм» та ТОВ «ФК Здоров'я» значення показника відносно стабільне протягом досліджуваного періоду, а в інших фармацевтичних компаній спостерігається тенденція до зростання.

Таблиця 6 Аналіз показників рентабельності фармацевтичних підприємств за 2021 р.

Показник	Норм. значення	КП «Фармація»	ПРАТ «Фітофарм»	АТ «Фармак»	ПРАТ «КВЗ»	ТОВ «Здоров'я»
Рентабельність продукції	зростання	0,19	2,34	1,54	0,84	0,31
Рентабельність активів (інвестицій)	зростання	0,09	0,03	0,14	0,09	-0,04
Термін окупності активів (інвестицій)	зменшення	11,36	35,46	7,17	11,66	-28,31
Рентабельність власного капіталу	зростання	0,20	0,08	0,18	0,10	-0,09
Термін окупності власного капіталу	зменшення	5,03	13,26	5,51	9,79	-11,45
Рентабельність позикового капіталу	зростання	0,16	0,05	0,60	0,53	-0,06
Термін окупності позикового капіталу	зменшення	6,34	22,21	1,66	1,87	-16,86

Джерело: розраховано авторами на основі матеріалів [11-15]

Аналіз окремих показників рентабельності фармацевтичних підприємств показав, що у 2021 р. найбільший прибуток, отриманий із кожної гривні витраченої на виробництво має ПРАТ «Фітофарм» (2,34 грн), найменший – КП «Фармація» (лише 0,19 грн). Аналіз рентабельності активів фармацевтичних компаній виявив, що у 2021 р. найбільша віддача від вкладених інвестицій була в АТ «Фармак» (0,14 грн), найгірше значення демонструє ТОВ «ФК Здоров'я», де на 1 грн вкладених інвестицій припадає 0,04 грн збитку. Термін окупності інвестицій в середньому за

всіма фармацевтичними компаніями складає 16,41 (не враховуючи термін окупності ТОВ «ФК Здоров'я», де термін окупності має від'ємне значення). Динаміка показника рентабельності власного капіталу підприємств фармацевтичної галузі за проаналізований період є неоднорідною, адже лише ПРАТ «Фітофарм» та КП «Фармація» мають зростання чистого прибутку, що припадає на кожну гривню власного капіталу, усі інші підприємства мають тенденцію до зниження значення показника.

Таблиця 7 Аналіз показників ліквідності підприємств фармацевтичної галузі за 2021 р.

Показник	Норм. значення	КП «Фармація»	ПРАТ «Фітофарм»	АТ «Фармак»	ПРАТ «КВЗ»	ТОВ «Здоров'я»
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,35	0,42	0,03	0,85	0,25	0,24
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,7-0,8	1,11	1,06	19,21	5,02	1,82
Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття)	1-2	1,54	1,66	2,78	5,27	2,06

Джерело: розраховано авторами на основі матеріалів [11-15]

Аналіз показників ліквідності фармацевтичних компаній за 2021 р. показав, що такі підприємства як КП «Фармація», АТ «Фармак», ПРАТ «КВЗ» та ТОВ «ФК Здоров'я» є абсолютно ліквідними, адже значення показників відповідають нормативним. Обсяг поточних зобов'язань ПРАТ «Фітофарм», яку підприємству може негайно погасити шляхом високоліквідних активів є недостатнім.

Аналіз результатів проведених розрахунків дає змогу оцінити ефективність управління фінансовими ресурсами кожного із відібраних фармацевтичних підприємств. Однак неможливо однозначно

визначити те підприємство, яке найбільш ефективно управляє своїми фінансовими ресурсами. За результатами проведених розрахунків у лідери фармацевтичних підприємств, які мають ефективну систему управління фінансовими ресурсами входять: АТ «Фармак», ПРАТ «КВЗ» та КП «Фармація».

Висновки. У системі управління підприємством аналіз формування та використання фінансових ресурсів є одним з найважливіших елементів. Основою ефективної методики аналізу управління фінансовими ресурсами підприємства, є здійснення

процедур у відповідній послідовності та в повному обсязі, що дозволить в повною мірою оцінити ефективність і якість процесів формування, використання й розміщення фінансових ресурсів підприємства. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок про те, що сучасна теорія й практика управління вимагає створення нових, ефективних науково-методичних підходів до оцінки ефективності управління формуванням та використанням фінансових ресурсів суб'єктів господарювання. У сучасних умовах пріоритетним

завданням підприємства стає розробка та впровадження збалансованої системи комплексної оцінки ефективності та результативності фінансової стратегії та фінансової політики на етапах їх формування та реалізації. Актуальним на сьогодні завданням стає розробка та реалізація обґрунтованого методичного інструментарію комплексної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами, у тому числі на підприємствах фармацевтичної галузі.

Література:

1. Козачок І. А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. Запоріжжя, 2011. №47. С. 227-283. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpqgvzdia_2011_47_31 (дата звернення : 15.12.2022 р.).
2. Лукіна Ю. В. Формування та реалізація стратегії управління фінансами підприємства. *Фінанси України*. 2013. № 3. С. 113 - 118.
3. Шевчук Н. Капітал підприємства: формування та ефективність функціонування. *Ринок цінних паперів України*. 2004. № 5–6. С. 39–43. URL : <http://securities.usmdi.org/?p=22&n=18&s=185> (дата звернення : 15.12.2022 р.).
4. Савчук В. П. Стратегії і технології управління фінансами підприємств. *Фінансова консультація*. 2013. № 22. С. 4-9.
5. Налукова Н. І. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: сутнісно-аналітичний аспект. *Галицький економічний вісник*. 2011. №1(30). С.166-174. URL : http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/1089/1/GEB_2011_v30_No1-N_Nalukova-Financial_activities_of_business__166.pdf (дата звернення : 15.12.2022 р.).
6. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навчальний посібник. Київ: «Знання», 2000. 378 с.
7. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика, навчальний посібник, Київ. Центр учбової літератури. 2009. 327 с.
8. Маринюк О.О., Шухманн В.А. Основні стратегії фінансування оборотних активів підприємства. *Ефективна економіка*. №1. 2019. С. 1-7. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2019/152.pdf (дата звернення : 15.12.2022 р.).
9. Лактійонова Л. А. Наявність власних оборотних джерел фінансування – абсолютний показник фінансової стійкості суб'єктів господарювання у внутрішньому фінансовому аналізі. *Економічні науки: збірник наукових праць*. Кіровоград: КНТУ. 2010. №18. С. 14-22. URL : http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_18_2_ekon/stat_18_2/03.pdf (дата звернення : 15.12.2022 р.).
10. Ніп'яліди О. Ю., Карп'юшин Н. І. Фінанси підприємств : навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2009. 232 с.
11. Офіційний сайт ПрАТ «Київський вітамінний завод». URL : <https://www.vitamin.com.ua/> (дата звернення : 15.12.2022 р.).
12. Офіційний сайт КП «Фармація». URL : [https://kyivaudit.gov.ua/vr/ka/company.nsf/\(pdpr\)/5A02E1FF3E651D70C2257E9A0042150F?OpenDocument](https://kyivaudit.gov.ua/vr/ka/company.nsf/(pdpr)/5A02E1FF3E651D70C2257E9A0042150F?OpenDocument) (дата звернення : 15.12.2022 р.).
13. Офіційний сайт ПрАТ «Фітофарм». URL : https://fitofarm.ua/public_information/reporting/ (дата звернення : 15.12.2022 р.).
14. Офіційний сайт АТ «Фармак». URL : <https://farmak.ua/financial-statements-and-information-about-the-company/> (дата звернення : 15.12.2022 р.).
15. Офіційний сайт ТОВ «Фармацевтична компанія Здоров'я». URL : <https://zt.com.ua/pro-kompaniyu/informatsiya-emitenta/> (дата звернення : 15.12.2022 р.).

References:

1. Kozachok, I. A. (2011). Formation and management of the effective use of the company's financial resources. *Humanitarnyj visnyk ZDIA*. Zaporizhzhia. 47, 227 – 283. Retrieved from : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpqgvzdia_2011_47_31 [in Ukrainian].
2. Lukina, Yu. V. (2013). Formation and implementation of the strategy of managing the finances of the enterprise. *Finansy Ukrainy*. 3, 113-118 [in Ukrainian].
3. Shevchuk, N. (2004). Enterprise capital: formation and efficiency of functioning. *Rynok tsinnykh paperyv Ukrainy*. 5-6, 39-43. Retrieved from : <http://securities.usmdi.org/?p=22&n=18&s=185> [in Ukrainian].
4. Savchuk, V. P. (2013). Strategies and technologies for managing the finances of enterprises. *Finansova konsul'tatsiia*. 22, 4-9 [in Ukrainian].
5. Nalukova, N.I. (2011). Financial activity of business entities: substantive and analytical aspect. *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*. 1(30), 166-174. Retrieved from : http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/1089/1/GEB_2011_v30_No1-N_Nalukova-Financial_activities_of_business__166.pdf [in Ukrainian].
6. Korobov, M. Ya. (2000). Finansovo-ekonomichnyj analiz dial'nosti pidpriemstv : navchal'nyj posibnyk. Kyiv : «Znannia». 378 [in Ukrainian].
7. Bazilins'ka, O. Ya. (2009). Finansovyj analiz: teoriia ta praktyka, navchal'nyj posibnyk, Kyiv. Tsentr uchbovoi literatury. 327 [in Ukrainian].
8. Marynovych, O. O. & Shukhmann, V. A. (2019). The main strategies of financing current assets of the enterprise. *Efektivna ekonomika*. 1, 1-7. Retrieved from : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2019/152.pdf [in Ukrainian].
9. Lakhtionova, L. A. (2010). The availability of own revolving sources of financing is an absolute indicator of the financial stability of economic entities in the internal financial analysis. *Ekonomichni nauky : zbirnyk naukovykh prats'*. 18, 14-22. Retrieved from : http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_18_2_ekon/stat_18_2/03.pdf [in Ukrainian].
10. Nipialidi, O.Yu. & Karpushyn, N.I. (2009). Enterprise finance : navchal'nyj posibnyk. Ternopil ': Ekonomichna dumka [in Ukrainian].
11. PJSC "Kyiv Vitamin Plant" (2022). Official web-site. Retrieved from : <https://www.vitamin.com.ua/> [in Ukrainian].

12. KP "Pharmacy" (2022). Official web-site. Retrieved from :
[https://kyivaudit.gov.ua/vr/ka/company.nsf/\(pdpr\)/5A02E1FF3E651D70C2257E9A0042150F?OpenDocument](https://kyivaudit.gov.ua/vr/ka/company.nsf/(pdpr)/5A02E1FF3E651D70C2257E9A0042150F?OpenDocument) [in Ukrainian].
 13. PJSC "Fitopharm" (2022). Official web-site. Retrieved from : https://fitofarm.ua/public_information/reporting/ [in Ukrainian].
 14. Farmak JSC (2022). Official web-site. Retrieved from : <https://farmak.ua/financial-statements-and-information-about-the-company/> [in Ukrainian].
 15. LLC "Pharmaceutical Company Health" (2022). Official web-site. Retrieved from : <https://zt.com.ua/pro-kompaniyu/informatsiya-emitenta/> [in Ukrainian].
-

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License